

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 265/2022-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditiša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených Mgr. Matejom Blaškom, advokátom, Zuzany Chalupovej 10B, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 11 Co 97/2021 z 29. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 6. mája 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že žalobca [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“) sa domáhal proti žalovanému v 1. rade [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 1. rade“), sťažovateľom ako žalovaným v 2. rade a 3. rade a žalovanému vo 4. rade [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný vo 4. rade“) určenia neplatnosti právnych úkonov a vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] (ďalej len „nehuteľnosti“).

3. Okresný súd Trnava (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 31 C 47/2006-439 z 12. novembra 2014 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) prvým a druhým výrokom konanie proti žalovanému v 1. rade a konanie o vzájomnom návrhu žalovaného v 1. rade zastavil, tretím výrokom žalobu proti žalovanému vo 4. rade zamietol, štvrtým výrokom určil, že vlastníkom nehnuteľností je žalobca, piatym výrokom vo zvyšnej časti žalobu zamietol a šiestym rozhodol

o trovách konania. Vo veci určenia vlastníckeho práva okresný súd v rámci predbežnej otázky uzavrel, že zmluva o zabezpečení záväzku prevodom práva uzavretá medzi žalobcom a žalovaným v 1. rade je absolútne neplatným právnym úkonom z dôvodu absencie náležitosti zmluvy – dojednania, akým spôsobom má byť dlžníkovi po speňažení majetku zaistené vydanie tzv. hyperochy, a ďalej aj z dôvodu rozporu s dobrými mravmi – dojednanie tzv. prepadnej klauzuly, kde predmet zabezpečenia je hodnotnejší v porovnaní s poskytnutým úverom. S poukazom na uvedené okresný súd považoval aj následné kúpne zmluvy medzi žalovaným v 1. rade, ako aj žalovaným vo 4. rade a žalovaným vo 4. rade a sťažovateľmi za neplatné, keďže žalovaný v 1. rade sa nestal vlastníkom nehnuteľností, na základe čoho nemohol na žalovaného vo 4. rade kúpnu zmluvou previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam. Otázke dobromyseľnosti sťažovateľov sa okresný súd vo svojom rozhodnutí žiadnym spôsobom nevenoval.

4. Na základe odvolania sťažovateľov Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 11 Co 231/2015-478 z 11. mája 2016 (ďalej len „rozsudok krajského súdu 1“) rozsudok okresného súdu v napadnutej časti určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam potvrdil. Predmetné rozhodnutie sťažovateľa napadli dovolaním. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 7 Cdo 163/2016 z 28. septembra 2017 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu 1“) ich dovolanie odmietol z dôvodu podľa § 447 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

5. Na základe ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavný súd rozhodol nálezom č. k. I. ÚS 92/2018-60 z 5. septembra 2018, že základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu 1 boli porušené. Zároveň uvedené rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, konštatujúc, že dovolací súd dospel k nesprávnemu záveru o absencii dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, nesprávne aplikoval ustanovenie relevantnej právnej normy (Civilného sporového poriadku) vo vzťahu k situácii rozdielnej judikatúry, na ktorú poukazovali sťažovatelia.

6. Následne vo veci rozhodoval opätovne dovolací súd, ktorý uznesením č. k. 7 Cdo 31/2020-594 z 27. mája 2020 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu 2“) dovolanie sťažovateľov odmietol.

7. Na základe druhej ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 515/2020 z 10. marca 2021 vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu 2 boli porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zrušil uznesenie najvyššieho súdu 2 a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Ústavný súd v predmetnom náleze konštatoval nepreskúmateľnosť odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu 2, pokiaľ ide o splnenie kritérií kladených rozhodnutím sp. zn. 6 Cdo 71/2011 na dobromyseľného nadobúdateľa.

8. Po druhom rozhodnutí ústavného súdu vo veci opätovne rozhodoval najvyšší súd, ktorý uznesením č. k. 7 Cdo 119/2021 z 27. októbra 2021 rozsudok krajského súdu 1 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

9. Po vrátení veci na ďalšie konanie krajský súd rozsudkom č. k. 11 Co 97/2021-699 z 29. marca 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) potvrdil rozsudok okresného súdu v napadnutej časti určenia vlastníckeho práva a rozhodol o trovách konania.

II. Argumentácia sťažovateľov

10. Sťažovatelia uvádzajú, že v danej veci neidentifikovali žiaden z dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 CSP, a to najmä vzhľadom na zužujúci výklad týchto ustanovení v judikatúre najvyššieho súdu (pozri napr. 3 Cdo/90/2017 alebo 3 Cdo/26/2017), ako aj vzhľadom na uznesenie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. 1V Obdo 2/2020 z 27. apríla 2021, preto sa rozhodli požiadať o ochranu svojich práv priamo ústavný súd.

11. Prvé porušenie svojich práv vidia sťažovatelia v tom, že po zrušení predchádzajúceho rozsudku krajského súdu 1 nevyzval krajský súd strany na vyjadrenie k veci a nevytvoril im tým procesnú možnosť reagovať v primeranej lehote na situáciu, ktorá vznikla zrušením predchádzajúceho rozhodnutia odvolacieho súdu, ale rovno verejne vyhlásil rozsudok. Sťažovatelia zastávajú názor, že týmto postupom bolo porušené ich právo na spravodlivé súdne konanie, a to predovšetkým s poukazom na tú skutočnosť, že od prvého rozhodnutia krajského súdu v roku 2016 došlo k posunu vo vývoji judikatúry a tento posun mal významný (ak nie zásadný) vplyv na napadnuté rozhodnutie.

12. Sťažovatelia sa napriek uvedenému po zverejnení termínu verejného vyhlásenia rozsudku k veci vyjadrili podaním z 21. marca 2022, avšak nevyjadrovali sa k aplikácii novej judikatúry, keďže prirodzene nemali vedomosť, akým spôsobom plánuje krajský súd rozhodnúť. V tomto prípade sa aplikovanie novej judikatúry (uznesenie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia č. k. 1V Obdo 2/2020 z 27. apríla 2021) ukázalo byť zásadným pre rozhodnutie krajského súdu. Bez možnosti vyjadrenia sa k aplikácii novej judikatúry na prebiehajúce konanie nespĺňa napadnuté rozhodnutie atribút predvídateľnosti, v čom sťažovatelia vidia porušenie svojho práva na spravodlivý proces. Krajský súd síce túto skutočnosť reflektoval, avšak len v tom rozsahu, že zrekapituloval menšiu časť podania sťažovateľov (väčšinu podstaty vyjadrenia nevystihol), pričom v rozhodnutí samotnom sa s touto ich argumentáciou žiadnym spôsobom nevysporiadal. Napadnuté rozhodnutie je tak nepreskúmateľné.

13. Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia nedáva žiadne odpovede na argumentáciu sťažovateľov napriek tomu, že ju sťažovatelia považujú za zásadnú, keďže v prípade jej aplikácie by nemohol súd konštatovať absolútnu neplatnosť celej zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva.

14. Vo vzťahu k ochrane sťažovateľov ako dobromyseľných nadobúdateľov nehnuteľností krajský súd v napadnutom rozhodnutí v celom rozsahu odkázal na uznesenie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia č. k. 1V Obdo 2/2020 z 27. apríla 2021, v zmysle ktorého je v danom prípade dobrá viera sťažovateľov irelevantná, pretože ich právny predchodca (dva rady pred nimi) nadobudol nehnuteľnosti na základe absolútne neplatného právneho úkonu.

15. Sťažovatelia sú toho názoru, že krajský súd porušil ich právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a postupoval tiež čiastočne v rozpore s nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 510/2016 z 19. januára 2021. Sťažovatelia argumentujú, že v ich prípade bola výnimočnosť okolností, ktoré založili dobromyseľnosť nadobúdateľa s následkom jej prevahy nad ochranou pôvodného vlastníka, daná, pretože sťažovatelia kupovali nehnuteľnosti prostredníctvom realitnej kancelárie od žalovaného vo 4. rade, pričom zo žiadnych verejne dostupných informácií v katastri nehnuteľností nebolo (a nie je ani dnes) možné zistiť minulé dispozície s nehnuteľnosťami.

16. Sťažovatelia sa domnievajú, že zásada „*nemo plus iuris*“ nemôže byť aplikovaná absolútne a bez akéhokoľvek obmedzenia. V opačnom prípade by si nikto, nikdy a za žiadnych okolností nemohol byť istý svojím vlastníctvom, čo by bolo v rozpore s poňatím materiálneho právneho štátu. Takýto stav nemôže byť v právnom štáte nikdy žiaduci. Sťažovatelia sú presvedčení, že v ich prípade sú splnené všetky podmienky na odklon od striktného uplatňovania zásady „*nemo plus iuris*“, keďže výklad právnych noriem opačným spôsobom by v danom prípade bol v rozpore s princípom elementárnej spravodlivosti.

17. Sťažovatelia navrhli ústavnému súdu, aby odložil právoplatnosť napadnutého rozhodnutia, na základe ktorého dôjde k opätovnému zápisu žalobcu ako vlastníka nehnuteľností a následnému predaju tohto majetku v rámci exekúcií, keďže v čase zápisu žalobcu ako vlastníka bolo v časti ťarchy zapísaných 10 exekučných záložných práv.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) rozsudkom krajského súdu, ktorým bolo určené, že sporné nehnuteľnosti sú vo vlastníctve žalobcu.

19. Z už uvedenej sťažostnej argumentácie sťažovateľov (body 11 až 13) vyplýva, že títo vo svojej podstate uplatňujú v ústavnej sťažnosti podanej proti napadnutému rozhodnutiu dovolací dôvod zmätočnosti [§ 420 písm. f) CSP] i napriek ich presvedčeniu (bod 10), že neexistuje žiaden iný súd spôsobilý poskytnúť ochranu nimi označeným právam.

20. V tejto súvislosti je potrebné predovšetkým uviesť, že podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu princíp subsidiarity zakotvený v už citovanom čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými ústavnými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich.

21. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o ústavnom súde“ (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05)].

22. Ústavný súd štandardne vychádza z názoru, že na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa

takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí je zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu – inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (m. m. I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 46/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že uvedené obdobne platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti a pod. Následkom toho sa ústavný súd pri posudzovaní otázky o prípustnosti dovolania v zásade obmedzuje, avšak pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je vždy povinný preskúmať svoju vlastnú právomoc z hľadiska, či tejto právomoci nepredchádza právomoc iného súdu, ktorý by bol oprávnený sťažovateľovi poskytnúť ochranu pred namietaným porušením ním označovaných základných práv a slobôd.

23. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

24. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí. Prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci.

25. Obsah normatívneho textu v § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia ich práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý súdny proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva.

26. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, preskúmateľnosť rozhodnutia, na jeho predvídateľnosť, na zachovanie rovnosti strán v konaní a pod.

27. Z uvedeného vyplýva, že dovolacie konanie sa nenachádza mimo ústavného rámca ochrany základných práv a slobôd vrátane pravidiel spravodlivého súdneho konania podľa ústavy a dohovoru, a preto označené znenie § 420 písm. f) CSP je potrebné interpretovať v tom zmysle, že najvyšší súd v dovolacom konaní má zákonom ustanovenú povinnosť posúdiť a následne rozhodnúť s ohľadom na obsah podaného dovolania, či v predchádzajúcich štádiách konania pred všeobecnými súdmi nedošlo k porušeniu základného práva dovolateľa na spravodlivý súdny proces v rozsahu, v akom tomuto základnému právu poskytuje ochranu v rámci svojej rozhodovacej činnosti ústavný súd.

28. Meritórne preskúmanie relevantnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom v situácii, keď riadne nevyužili (ako vyplýva z obsahu ústavnej sťažnosti, ako aj zo zistenia ústavného súdu) právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý im zákon účinne poskytoval, t. j. nepodali dovolanie z dôvodu vymedzeného v § 420 písm. f) CSP, hoci ho podať mohli a mali, by bolo porušením princípu subsidiarity ako kompetenčného princípu vymedzujúceho vzťah medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. I. ÚS 728/2016). Zo sťažnostnej argumentácie sťažovateľov vyplýva, že právomoci ústavného súdu mala predchádzať právomoc najvyššieho súdu (a to i za situácie, že právna vec sťažovateľov bola už dvakrát predmetom preskúmania najvyšším súdom, ako i ústavným súdom), pretože vzhľadom na obsahový prienik významu normatívneho textu uvedeného v § 420 písm. f) CSP a ústavným súdom judikovaného obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bola v danej situácii prípustnosť dovolania daná podľa § 420 písm. f) CSP, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť najvyšší súd.

29. Skutočnosť, že sťažovatelia mali k dispozícii na ochranu označených práv proti napadnutému rozhodnutiu dovolanie, ktoré riadne nevyužili, založila dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti v celom rozsahu ako neprípustnej podľa § 56 ods. 2 písm. d), § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

30. S prihliadnutím na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľov vrátane návrhu na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal. Pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy, len ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu